

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania D.S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K.

o rentę rodzinną,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 15 grudnia 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 6 czerwca 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz odwołującej się kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny [...], wyrokiem z dnia 6 czerwca 2019 r., zmienił zaskarżony przez D.S. wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 9 listopada 2018 r. oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w K. z dnia 26 października 2017 r. i przyznał ubezpieczonemu prawo do renty rodzinnej od 1 września 2017 r. po zmarłym R.S.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd Okręgowy zebrał obszerny materiał dowodowy, dokonując jednak nieprecyzyjnych ustaleń, bo zaniechał uwzględnienia wszystkich okoliczności a tym samym dokonał niewłaściwej subsumpcji prawa materialnego.

Sąd drugiej instancji wskazał, że kluczową przesłanką nabycia prawa do renty rodzinnej na podstawie art. 67 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53, dalej ustawa emerytalna) jest przyjęcie osoby uprawnionej na wychowanie i utrzymanie, oraz że obydwa te elementy muszą zachodzić łącznie. Sąd drugiej instancji uznał, że w konkretnie rozważanym stanie faktycznym wnioskodawca od marca 2006 r., tj. od momentu, kiedy na skutek rozpadu małżeństwa matka ubezpieczonego wraz synem wprowadziła się do mieszkania rodziców w K. został przyjęty przez dziadka R.S. na wychowanie i utrzymanie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, ubezpieczony faktycznie pozostawał na tym utrzymaniu i wychowaniu do dnia śmierci dziadka (5 lutego 2017 r.). Matka D.S., nie była zdolna do sprawowania stałej, samodzielnej pieczy nad synem. Matka ubezpieczonego od dnia 8 czerwca 2004 r. ma przyznane prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (w wysokości od 560 zł do 854 zł). Biegli (kardiolog i psychiatra) wskazali, że I.S. ze względu na schorzenia nie była w stanie sprawować nad synem stałej pieczy. Dziadek ubezpieczonego przejął wnuka na wychowanie, realizował wszystkie zadania składające się na wykonywanie pieczy nad osobą dziecka, zapewniał odpowiednie warunki bytowe, troszczył się o zdrowie i bezpieczeństwo, motywował do nauki, miał realny wpływ na zachowanie i decyzje wnuka.

Sąd drugiej instancji zwrócił również uwagę, że art. 67 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej nie wskazuje na przesłankę przyjęcia wnuka na „wyłączne wychowanie”. Oznacza to, że udział innych osób, w tym przypadku matki ubezpieczonego w wychowaniu dziecka, nie niweczy zaangażowania dziadka i nie może wykluczać ustalenia o przyjęciu wnuka na wychowanie w rozumieniu przepisu.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył w całości pozwany, domagając się jego uchylenia i orzeczenia co do istoty sprawy, przez oddalenie odwołania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, w tym o kosztach zastępstwa procesowego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że jest ona oczywiście uzasadniona z uwagi na rażące naruszenie prawa

materialnego, a mianowicie art. 67 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 69 ustawy emerytalnej, przez błędne wywiedzenie, że prawo do renty rodzinnej dla wnuka po dziadku przysługuje w sytuacji, gdy stan zdrowia rodzica - tu matki (posiadającego prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy) wyłącza go z procesu wychowawczego i powoduje automatyczne przejście wnuka na utrzymanie i wychowanie dziadka, co jest sprzeczne z wolą ustawodawcy i z celem, któremu służy renta rodzinna jako świadczenie kompensujące utracone źródło utrzymania i wychowania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik ubezpieczonego wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania oraz orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie może być przyjęta do merytorycznego rozpoznania. Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) - jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymaga przedstawienia tego, w czym wyraża się jej „oczywista zasadność” oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859). Podczas, gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania - z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. - niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu i wchodzących w grę przepisów oraz doszukiwania się ich znaczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK

218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364).

W świetle powyższych reguł, na tle ustalonych w sprawie faktów, nie występuje kwalifikowane (oczywiste) naruszenie wskazanych norm ustawy emerytalnej. Należy wskazać, że powodem zmiany wyroku Sądu Okręgowego, co wynika z motywów wskazanych w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, było dokonanie subsumcji ustalonych w sprawie okoliczności faktycznych i w konsekwencji uznanie wystąpienia przesłanki nabycia prawa do renty rodzinnej przez odwołującego się. Sąd drugiej instancji, dokonując oceny materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie uznał, że wnioskodawca, od marca 2006 r. został przyjęty przez dziadka R.S. na wychowanie i utrzymanie.

Wymaga wskazania, że problematyka przyjęcia wnuka na wychowanie stanowiła przedmiot wypowiedzi Sądu Najwyższego w wyrokach: z dnia 4 listopada 2009 r., I UK 142/09 (LEX nr 564770), z dnia 11 lutego 2014 r., I UK 320/13 (LEX nr 1446441), z dnia 24 października 2017 r., II UK 474/16, (LEX nr 2427161). Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 sierpnia 2017 r., II UK 403/16, (LEX nr 2349413) dokonał poszerzonej analizy tego zagadnienia wskazując, że podstawową przesłanką nabycia prawa do renty rodzinnej przez wnuka jest przyjęcie go przez dziadków zarówno „na wychowanie”, jak i „na utrzymanie”. Dla nabycia prawa do renty nie jest zatem wystarczające przyjęcie wnuka „tylko” na wychowanie albo przyjęcie go „tylko” na utrzymanie. Pod pojęciem „przyjęcia na wychowanie” należy rozumieć sytuację, w której brakuje rodziców zajmujących się wychowaniem dziecka, albo gdy rodzice nie realizują obowiązku wychowywania dziecka, wobec czego tę powinność przejmują dziadkowie. Co warto podkreślić, przyjęcie na wychowanie oznacza stałe sprawowanie pieczy na dzieckiem polegające na opiece nad nim, przekazywaniu mu wiedzy, zapewnieniu osiągnięcia rozwoju fizycznego i psychicznego oraz doprowadzeniu do samodzielności. Tego warunku nie spełnia utrzymywanie jedynie stałego kontaktu osobistego między wnukiem i dziadkami, bo chociaż rola dziadków (podobnie jak innych członków rodziny) w procesie wychowawczym dziecka jest oczywista, to jednak nie oznacza ona automatycznego „przyjęcia dziecka na wychowanie”. Z kolei zwrot „przyjęcie na utrzymanie” oznacza stan, w którym podstawowe potrzeby materialne dziecka są zapewniane w sposób

ciągły: systematyczne i permanentne dostarczanie dziecku (wnukowi) środków niezbędnych do zaspokojenia jego podstawowych potrzeb życiowych. Ponadto należy zwrócić uwagę, że Sąd Najwyższy wskazał, że do grona uzasadnionych powodów (obiektywnych i niezawinionych przeszkód w dostarczaniu dziecku środków utrzymania) można uwzględnić fakt dotyczący stanu zdrowia rodziców, ich niepełnosprawność, całkowitą niezdolność do pracy lub zdolność znacznie ograniczoną, długotrwały brak zatrudnienia mimo intensywnego poszukiwania pracy oraz wszelkie zdarzenia losowe wykluczające podjęcie pracy zarobkowej, czy też w końcu wiek rodziców (zbyt młody, podeszły) i ilość potomstwa. Istotą i celem renty rodzinnej jest bowiem zapewnienie członkom rodziny zmarłego ubezpieczonego środków utrzymania, przy założeniu, że wskutek jego śmierci sytuacja materialna członków jego rodziny ulega pogorszeniu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2017 r., II UK 474/16, LEX nr 2427161).

Sąd Apelacyjny, powołując się między innymi na sporządzone w sprawie opinie biegłych lekarzy, uznał, że matka ubezpieczonego nie była w stanie stale sprawować nad nim stałej pieczy z powodu stanu zdrowia. Nie mogła też zapewnić mu utrzymania z uwagi na niską rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Sąd drugiej instancji, biorąc pod uwagę całokształt okoliczności sprawy uznał, że D.S. został przyjęty zarówno na wychowanie jak i utrzymanie przez dziadka, który zastąpił dziecku ojca i to na nim spoczywał cały ciężar wychowania i utrzymania wnuka. Sąd Apelacyjny konkludując stwierdził, że gdyby nie osoba dziadka, matka nie byłaby w stanie samodzielnie wychowywać syna (s. 11 uzasadnienia).

Użyte we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania instrumentarium prawne ujawnia dążenia skarżącego do podważenia poczynionych przez Sąd Apelacyjny ustaleń faktycznych oraz oceny dowodów. Tymczasem w myśl art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., postępowanie przed Sądem Najwyższym nie służy weryfikacji tego odcinka postępowania cywilnego. Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c.

